

בס"ד, טבת תשפ"ב

דבר תורה לפרשת וארא – ד"ר נעמה סט

'מוֹרְשָׁה' – תורה וארץ

בתחילתה של פרשה, מטיל הקב"ה על משה בפעם השניה את תפקיד הגואל והמושיע. לא רק יציאה ממצרים, אלא גם הגעה לארץ זבת חלב ודבש, ארץ ישראל. כך מתוארת הגעת עם ישראל לארץ ישראל: **וַיְהִי־בַיּוֹם אֲתָתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יְדֵי לְתֵת אֶתְּהָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב וְנִתַּתִּי אֶתְּהָ לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי ה'.** (שמות ו, ח)

התלמוד הירושלמי (בבא בתרא פרק ח, הלכה ב) עומד על היחס בין שני הפעלים המשמשים בפסוק – נתינה והורשה – ותמה מה עניין הכפילות, ובלשונו: "רבי יוחנן מתיב [=מקשה] "והבאתי אתכם אל ארץ אבותיכם" וגומר, אם מתנה למה ירושה? ואם ירושה למה מתנה?" ומשיב ר' יוחנן: "אלא מאחר שנתנה להן לשום מתנה חזר ונתנה להן לשום ירושה".

ועדיין יש להבין, מדוע לאחר נתינת הארץ כמתנה יש טעם בהעברת לעם ישראל גם בתורת ירושה? מה בין מתנה לירושה?

נתינת מתנה היא פעולה אקטיבית של העברת קניין. בכוח זכות הבעלות שלי אני **בוחרת** לתת מתנה ונוצרת זיקה בין הנותן למקבל. ירושה לעומת זאת היא פעולה "אוטומטית", פסיבית. אדם מוריש במיתתו. ההורשה אינה תלויה באדם אלא מתרחשת **בדרך הטבע**. (לשם המחשה – קטן, שאינו בר דעת, אינו יכול להקנות מתנה, שכן אין לו דעת לבצע פעולה קניינית זו, אך יכול לרשת ולהוריש, שכן מדובר בפעולה שאינה תלויה באדם) מה עדיף? מתנה או ירושה? מהירושלמי נראה כי הירושה באה לחזק את נתינת המתנה. הירושה מגיעה לאדם באופן מוחלט, בדין ולא בחסד.

מעניין לגלות שהמילה "מוֹרְשָׁה" מופיעה בתורה בשני הקשרים בלבד. בפעם הראשונה, כאן, ככינוי לארץ ישראל, ובפעם השניה, לקראת חתימת התורה, בפרשת 'וזאת הברכה', ככינוי לתורה – **"תוֹרָה צְנָה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב"** (דברים לג, ד). אם כן גם תורה ניתנה לנו בירושה. יחד עם זאת התורה ניתנה גם במתנה, כגון: **"וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכֹלְתּוֹ לְדַבֵּר אֵתוֹ בְּהַר סִינַי שְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת לַחַת אֶבֶן כְּתוּבִים בְּאֶצְבָּע אֶל-לֵהִים"** (שמות לא, יח). ואם כן גם תורה ניתנה בבחינת ירושה ובבחינת מתנה. נראה שמשמעות הדברים היא שהתורה ניתנת כמתנה באמצעות משה רבינו במעמד הר סיני בו נצרבת הבחירה "נעשה ונשמע", אך בד בבד נמסרת על ידי האבות "קהילת יעקב" כירושה. הקב"ה כביכול מלמד אותנו כיצד ניתן להנחיל דרך תורה באופן שלם – מחד גיסא, בהעברת מסורת, בהורשה של ערכים מוסריים, רוחניים ודתיים. ביצירת דרך חיים שמעצבת את האדם עד שהוא כביכול "נושם" את האווירה הזאת גם ללא תודעה אקטיבית של בחירה. לצד זאת ניתנת תורה במתנה, בבחירה, בהבנה שיש כאן זכות שניתן לבחור לקבלה.

נתפלל שנזכה לקבל ולהעביר תורה שלימה ושישבתינו בארץ ישראל תהיה מובנת מאליה כירושה וכמתנה נעימה שאינה דורשת מחירים.